

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

název předmětu: **METODIKA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE**

číslo předmětu: **SPP/SPR/VPL280, SPP/SPR789, SPR/VPL598, SPSP/SPR/VPL898**

vyučující **na oboru SPR: prof. PhDr. Libor Musil, CSc., Mgr. Jiří Vander a vedoucí prací¹**

(v rámci analogického předmětu na oboru VPLZ je prof. Musil vyučujícím, učitelem² předmětů VPL280, VPL598 a VPL898 je však prof. Sirovátka, a prof. Musil proto studentům oboru VPLZ neposkytuje zpětné vazby a neuděluje jim zápočty)

vyučující **na oboru VPLZ: prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc. a vedoucí prací¹**

obor: **SPR, VPLZ**

stupeň studia: **bakalářský, magisterský**

typ studia: **presenční, kombinované**

typ předmětu: **povinný**

výuka: **bloková (7 hodin semináře), individuální konzultace s vedoucím práce¹** (pravidla poskytování konzultací viz níže příloha 2)

ukončení kursu: **zápočet, který uděluje vedoucí práce**

požadavky zápočtu: **nutno splnit čtyři uvedené úkoly** (viz níže schéma a výklad s. 2 a 3)

cíl předmětu: **Předmět je zaměřen na tři cíle:**

→ **Za prvé na zlepšení orientace studentů v očekáváníích učitelů katedry a oponentů.**

→ **Za druhé na podporu studentů při formulaci tématu, zpřesněného tématu a cílů bakalářské/diplomové práce.**

→ **Za třetí na přípravu dalšího postupu přípravy diplomové práce: v předmětu Metodologie závěrečné/diplomové práce student 3 semestry před odevzdáním práce formuluje téma a cíle práce; následně v předmětu Konceptualizace diplomové práce student 2. semestry před odevzdáním práce vymezuje pojmy poznávacího cíle a vyvozuje z nich dílčí výzkumné otázky (DVO); následně v předmětu Diplomový seminář student v semestru, kdy odevzdává práci, provádí šetření, interpretaci empirických zjištění, odpovídá na DVO a zodpovídá poznávací cíl a odevzdává hotový text práce.**

program předmětu:

- **V rámci zaměření na první výše uvedený cíl (snahu o zlepšení orientace studentů v očekáváníích učitelů katedry a oponentů) budou studenti pomocí blokového semináře seznámeni s očekáváníími katedry (viz zejména Příloha 2) a oponentů vůči závěrečné/diplomové práci ze tří hledisek:**
 - z hlediska **administrativního průběhu** procesu, který začíná oslovením vedoucího práce a končí její obhajobou,
 - z hlediska **metodiky provedení výzkumu**, jehož postup a výsledky budou prezentovány v bakalářské/diplomové práci (volba tématu, formulace cílů, vymezení pojmů a dílčích výzkumných otázek, metodika, šetření, interpretace),
 - z hlediska **konstrukce textu** bakalářské/diplomové práce, jehož prostřednictvím bude k obhajobě předložen postup a výsledky výzkumu studenta.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **V rámci zaměření na druhý z výše uvedených cílů** (podpora studentů při formulaci tématu, zpřesněného tématu a cílů bakalářské/diplomové práce) **studenti**:
 - vyhledají **vedoucího** (resp. konzultanta) práce,
 - dohodnou se s ním na **předběžné formulaci zpřesněného tématu** bakalářské/diplomové práce
 - s podporou vedoucího práce (resp. konzultanta) si reflektovaným způsobem ujasní a zformulují **východiska formulace poznávacího cíle** své bakalářské/diplomové práce tak,
 - aby mohli spolu s vedoucím práce (resp. konzultantem) **rationálně stanovit zpřesněné téma a zdůvodnit poznávací cíl** bakalářské/diplomové práce.

úkol (upřesnění viz níže)	konzultace	kdo rozhoduje	způsob odevzdání	způsob hodnocení
povinná účast na semináři	učitel	učitel	být pozorný po celou dobu konání semináře	ne/ přítomen dle presenční listiny
zpřesněné téma předběžně, max. 2 řádky	diskuse s vedoucím práce ¹	dohoda studenta s vedoucím práce ¹	ve stanoveném termínu vložit do rubriky „zpřesněné téma“ v odevzdávací předmětu v ISu soubor ve Wordu, který bude obsahovat 1. zpřesněné téma, 2. jméno vedoucího (resp. konzultanta) ¹	ne/ dodáno
reflexe východisek a formulace poznávacího cíle (to je symbolický, aplikační a poznávací cíl), max. 2 strany (velikost písma 11, řádkování 1,5)	→ diskuse s vedoucím práce ¹ , mj. nad komentáři učitele ² → písemný komentář učitele ² k jednotlivým verzím cílů	vedoucí práce	v učitelem ² daných termínech vložit do odevzdávací v ISu až 3 pokusy o formulaci cílů práce dle zadání (viz příloha 1 „Formulář pro vymezení cílů“)	ne/ přijato
zdůvodnění poznávacího cíle formulací problému a aplikačního cíle , max. 1 strana, (velikost písma 11, řádkování 1,5)	diskuse s vedoucím práce ¹ nad přijatou formulací cílů práce	dohoda studenta s vedoucím práce ¹	1/ student odevzdá text do odevzdávací předmětu, 2/ vedoucí práce ¹ uzná, že text obsahuje relevantní zdůvodnění poznávacího cíle, 3/ vedoucí práce vyvěsí text do zadání zpřesněného tématu daného studenta v ISu	ne/ splněno

¹ Pokud je uvedeno „(s) vedoucí(m) práce“, znamená to „(s) vedoucí(m) práce nebo konzultant(em)“.

² Pokud je uvedeno „učitel(em)“, znamená to „učitel(em) předmětu“.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

upřesnění zadání úkolů:

úkol 1, povinná účast na semináři: Účast na semináři je, až na níže uvedené výjimky, bezpodmínečná, protože instrukce, výklad a jeho ilustrace nelze předat jiným způsobem, než osobním výkladem provázeným zodpovídáním dotazů. Nepřítomnost je možná pouze výjimečně, z velmi vážných důvodů, jejichž relevanci případně posoudí učitel a dotyčný vedoucí práce. Podmínkou případného uznání neúčasti je a) doložení důvodů pro omluvu, b) uznání důvodu pro omluvu učitelem, c) evidentní doložení, že student má v plném rozsahu k dispozici informace ze semináře dostupné.

úkol 2, zpřesněné téma předběžně: Student vyhledá vedoucího práce¹ a požádá ho o vedení práce. Společně stanoví předběžnou formulaci zpřesněného tématu práce, jejíž znění vloží vedoucí práce do rozpisu témat v ISu a student odevzdá výše uvedeným způsobem a v uvedeném termínu do odevzdávnary předmětu ISu,

úkol 3, reflexe východisek a formulace poznávacího cíle: Učitel² v rámci úvodní blokované výuky zadává vypracování symbolického, aplikačního a poznávacího cíle (viz příloha 1 „Formulář pro vymezení cílů práce“). Odpovědi na otázky položené ve Formuláři student konzultuje s vedoucím práce¹ a využije při tom zpětnou vazbu, kterou mu během semestru poskytuje vedoucí práce prostřednictvím ISu. Vedoucí práce tuto zpětnou vazbu poskytuje v jednom semestru nejvýše ke třem pokusům o formulaci symbolického, aplikačního a poznávacího cíle diplomové práce. V záhlaví dokumentu, ve kterém student odpoví na otázky uvedené ve Formuláři, uvede student své jméno, příjmení, UČO, kód předmětu a zpřesněné téma své diplomové práce. Student uvede své odpovědi do Formuláře tak, aby bylo zcela evidentní, kterými větami či odstavci odpovídá na kterou z položených otázek. Protože zodpovězení jedné otázky je předpokladem zodpovězení následující otázky, student formuluje symbolický, aplikační a poznávací cíl a odpovídá na jednotlivé otázky v pořadí, které je stanoveno Formulářem. V rámci odpovědi na jednotlivé otázky uvedené ve Formuláři student vždy odpovídá pouze na danou otázku a ne na otázky jiné.

úkol 4, zpřesněné téma, poznávací cíl a jeho zdůvodnění formulací problému a aplikačního cíle: Na základě vedoucím práce přijaté formulace cílů student pomocí své formulace problému a svého vymezení aplikačního cíle explicitně zdůvodní poznávací cíl, to je slovem (ne náznakem tušení) vysvětlí, jak má podle něj odpověď na položenou ZVO vést k řešení problému a k naplnění studentem anticipované představy o žádoucím stavu a o přínosech tohoto žádoucího stavu pro studentem vybraný subjekt nebo subjekty. Výsledné zdůvodnění vloží student v termínu stanoveném učitelem² do odevzdávnary předmětu v ISu, vedoucí práce¹ posoudí, zda předložený text obsahuje relevantní zdůvodnění poznávacího cíle, a relevanci zdůvodnění potvrdí tím, že text zdůvodnění vloží do konce daného zkouškového období do zadání tématu závěrečné/diplomové práce daného studenta v ISu.

Doporučená literatura:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Alston, M., Bowels, W.: Research for social workers: an introduction to methods.

Routledge, 2003 (or other editions).

Babbie, E. R., Babbie, E.: The practice of social research. Wadsworth Publishing, 2009 (or other editions).

Bryman, A.: Social Research Methods. Oxford University Press, 2008 (or other editions).

Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. SLON, 1993.

Patton, M.Q.: Qualitative Reserach and Evaluation Methods. Sage, 2002 (or other editions).

Pokyny k vypracování bakalářských nebo magisterských diplomových prací na www katedry SPSP.

Punch, K. Úspěšný návrh výzkumu. Portál, 2008.

Silverman, D.: Ako robit' kvalitatívny výzkum. Pegas, 2005.

Straits, B.C., Singleton, R., Singleton, R.: Approaches to social research. Oxford University Press, 2009 (or other editions).

Další doporučení: **Výklad a nácvik k obsahu uvedené literatury poskytují předměty SPR/VPL132, SPR/VPL118, SPR/VPL119**, které je povinné zapsat v rámci bakalářského studia SPR nebo VPL, a které je rovněž možné v případě potřeby zapsat v rámci CŽV MU.

Příloha 1: **Formulář pro vymezení cílů práce:**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno, příjmení, UČO, kód předmětu:
Zpřesněné téma:

otázky k formulaci symbolického cíle:

ot. 1 Na jaký problém chcete volbou a formulací tématu své práce upozornit? Uveďte:

1a) popis toho stavu předmětu Vašeho zájmu, který Vy osobně považujete za nežádoucí:

Za nežádoucí považuji stav toho a toho, protože

.....

1b) Vaši představu vysvětlení, komu a jak podle Vás Vámi popsany nežádoucí stav škodí:

Uvedený nežádoucí stav podle mně škodí tomu a tomu, takovým a takovým způsobem

.....

ot. 2 Koho chcete na daný problém volbou a formulací tématu své práce upozornit?

Na výše uvedený problém chci především upozornit ten a ten subjekt

.....

ot. 3 Jaké postoje, představy, názory, předsudky, preference, zájmy podle Vašeho názoru brání subjektu uvedenému v odpovědi na ot. 2, aby Vámi uvedenému problému věnoval patřičnou pozornost?

Tomu a tomu (výše uvedenému) subjektu brání věnovat problému přiměřenou pozornost

.....

otázky k formulaci aplikačního cíle:

ot. 1 Jaké změny problematického stavu, který jste uvedl/a výše, respektive, jakého žádoucího stavu a přínosu tohoto žádoucího stavu chcete podle Vašich představ pomocí poznatků Vaší práce dosáhnout? Uveďte:

1a) popis stavu, jehož dosažení Vy osobně považujete za žádoucí:

Za žádoucí považuji, aby

.....

1b) vysvětlení, komu a jak by podle Vás mělo dosažení výše uvedeného žádoucího stavu prospět:

Popsaný žádoucí stav by měl podle mě prostě tomu a tomu subjektu ..., tak a tak

.....

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ot. 2 Co vše se (bez ohledu na to, zda to vše lze zjistit jedním výzkumem a vepsat do jedné diplomky) potřebujete dozvědět, abyste s pomocí získaných poznatků mohl/a výše uvedeného žádoucího stavu dosáhnout?

Potřebuji zjistit to a to

ot. 3 Jak to zařídíte a co konkrétně uděláte, abyste s poznatky své práce výše uvedeného žádoucího stavu prakticky dosáhl/a?

Získané poznatky využiji k tomu a tomu Udělám to a to Budu přitom postupovat takovým a takovým způsobem

poznávací cíl (základní výzkumná otázka):

1) jedna otázka 2) s otazníkem na konci, 3) na kterou není známa odpověď, 4) ptá se na současný /problematický/ stav předmětu Vašeho zájmu, ale neptá se na postup nebo možnosti řešení problému, který z odpovědi na ni posléze vyvodíte, 5) její zodpovězení Vám umožní získat právě ty poznatky, které potřebujete, abyste mohl dosáhnout výše uvedeného žádoucího stavu a vyvolat jeho příznivé důsledky, to je naplnit Váš aplikační cíl³.

.....
.....?

příloha 2

³ Instrukce k formulaci poznávacího cíle je možné po přečtení vymazat.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRAVIDLA POSKYTOVÁNÍ KONZULTACÍ PŘI PSANÍ BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Účelem této instrukce je poskytnout autorům diplomových⁴ prací oborů SPSP, SPR a VPLZ průvodce procesem konzultací a tvorby diplomky. Instrukce navazuje na předmět Metodologie bakalářské/diplomové práce, který vyučuje prof. Libora Musila a prof. Tomáš Sirovátka.

Proces konzultace a tvorby diplomky je rozdělen do šesti, u magisterských studentů sedmi kroků (viz druhá část tohoto textu). Ty je možné zdárně učinit podle následujících zásad:

- **Krok není možné učinit, pokud nebyl ukončen krok předcházející!** Výjimkou z tohoto pravidla je výhradně krok první.
- **Každý krok je ukončen odevzdáním kompletně zpracovaného zadání daného kroku!** Vypracované a ukončené zadání odevzdá student celé písemně školiteli! Ukončenou část práce školitel přečte a po přečtení poskytne k danému kroku zpětnou vazbu – konzultaci.
- **Během vypracování závěrečné práce čte školitel vypracované zadání každého dílčího kroku pouze jednou** (viz předcházející odrážka)! **Podruhé mu věnuje pozornost po předložení celku práce** (viz níže krok 6)!
- **V průběhu vypracování jednotlivých kroků poskytuje školitel autorovi podle potřeby dílčí konzultace, na které si student připraví konkrétní dotazy!** Tyto dotazy se mohou týkat vypracování zadání daného kroku nebo návaznosti daného kroku na celek práce! Během dílčích konzultací k určitému kroku nebude školitel odpovídat na dotazy, které se týkají vypracování zadání jiných kroků.

Jinak řečeno: **AUTOR VYTVÁŘÍ DIPLOMKU POSTUPNĚ PO JEDNOTLIVÝCH KROCÍCH!** Učitel mu během vypracování jednotlivých kroků odpovídá na konkrétní dotazy, které musí směřovat k vypracování daného kroku. Každý krok ukončí školitel tím, že jedenkrát přečte vypracovanou dílčí část textu a poskytne k ní zpětnou vazbu. Nakonec přehlédne celou práci z hlediska její ucelenosti, to je z hlediska jejího zaměření na naplnění vytyčeného cíle. Dle potřeby školitel autorovi zodpoví dotazy k formálním náležitostem práce nebo studenta odkáže na jiný zdroj informací.

Výkladem kroků 1 až 6 se zabývá výuka předmětu Metodologie závěrečné práce, ve kterém může student získat zápočet, pokud učitel předmětu (prof. Musil) schválí vypracovaný text kroku 1. Kroky 1 až 2 bývají předmětem pozornosti v rámci předmětu Konceptualizace diplomové práce, kde studentovi udělí zápočet vedoucí práce pod podmínkou, že mu student odevzdá akceptovatelnou první verzi teoretické části práce (viz níže krok 1 a 2).

POSTUP TVORBY DIPLOMKY A PROCES KONZULTACE SESTÁVÁ Z NÁSLEDUJÍCÍCH KROKŮ:

⁴ V rámci administrativních procedur a v ISu bývají někdy bakalářské diplomové práce označovány termínem „závěrečné práce“ nebo „bakalářské práce“, kdežto výraz „diplomová práce“ bývá rezervován pouze pro magisterské diplomové práce. Toto administrativní rozlišení nic nemění na skutečnosti, že jak studenti bakalářského, tak studenti magisterského studia uzavírají své studium psaním diplomové práce, jejíž název a výsledek obhajoby je posléze uveden na diplomu. Očekávání katedry vůči autorům a textům obou typů „diplomek“ se liší dílčím způsobem, jejich struktura je však v zásadě stejná.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. krok: VYMEZENÍ CÍLŮ

zadání: Jedna až dvě strany obsahující jasně formulovaný symbolický, poznávací a aplikační cíl a jejich zdůvodnění. Poznávací cíl musí být prezentován ve formě jedné otázky ukončené otazníkem. (Viz výše Přílohu 1.)

důležitá poznámka: Téma není cíl!!!

2. krok: ROZPRACOVÁNÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ, OTÁZEK, PŘÍPADNĚ HYPOTÉZ

zadání: Student předloží část práce, ve které, 1) na základě relevantní literatury vymezí význam a strukturu pojmů, o něž se opírá formulace poznávacího cíle, a 2) uvede dostupné empirické poznatky o jednotlivých aspektech takto vymezených pojmů. Z takto uspořádaných poznatků 3) vyvodí dílčí výzkumné otázky a případně – v závislosti na povaze zkoumaného jevu a předběžné volby „kvantitativní“ nebo „kvalitativní“ strategie výzkumu – také hypotézy (zdůvodněné domněnky o tom, jak by mohly znít odpovědi na dílčí otázky).

3. krok: VOLBA A POPIS METODIKY ZKOUMÁNÍ

zadání: Na základě dílčích výzkumných otázek (případně hypotéz) student navrhne a zdůvodní zvolenou metodu a strategii zkoumání, použité techniky zjišťování, jednotku zkoumání, jednotku zjišťování a jejich výběr, operacionalizaci (indikátory a jejich operacionální podobu). V případě potřeby vytvoří a předloží také výzkumný nástroj (např. scénář rozhovoru, dotazník, kritéria pozorování atp.)

4. krok: VÝSLEDKY ŠETŘENÍ, INTERPRETACE ZJIŠTĚNÍ A POZNATKY VÝZKUMU

zadání: Po provedení vlastního (teoretického nebo empirického) šetření autor předloží zjištěné informace a jejich interpretaci. Cílem interpretace empirických zjištění je zodpovězení dílčích otázek výzkumu (případně testování hypotéz). Při interpretování svých zjištění se autor o teoretické poznatky 2. kroku (vymezené pojmy poznávacího cíle).

5. krok: ZÁVĚR

zadání: V závěru autor na základě odpovědí na dílčí výzkumné otázky odpoví na poznávací cíl (základní výzkumnou otázku – viz krok 1) a uveden hlavní, z textu diplomky vyplývající argumenty, práce, kterými může svou odpověď na poznávací cíl podpořit.

6. krok: CELEK

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

zadání: Student spojí výsledky předcházejících kroků do celku nejen mechanicky, ale především tak, že znovu promyslí vnitřní provázanost jednotlivých částí, aby celý text co nejsystematičtěji směřoval od výchozí výzkumné otázky (poznávacího cíle – viz krok 1) k jejímu závěrečnému zodpovězení (viz krok 5).

7. krok: STAŤ

zadání: Studenti magisterského studia zformulují krok 1 až 6 stručně tak, aby v textu o rozsahu asi 7 až 15 stran potenciálním čtenářům své stati vyložil 1. východiska, 2. postup a 3. hlavní poznatky svého diplomového bádání. Stať by měla být po úpravách připravena k publikaci.